

ТЕНДЕНЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО РИНКУ БЕТОНУ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Бетон сьогодні є вагомою складовою ринку будівельних матеріалів, і, відповідно, всі зміни, що відбуваються в цій сфері, прямо пропорційно впливають на будівельну галузь в цілому. Про те, які тенденції переважають у аналізованому нами сегменті в даний момент і що очікувати у найближчій перспективі, далі у статті.

Ключові слова:

Вітчизняний ринок бетону, динаміка будівельного ринку, житлові будівлі, інженерні споруди, проблеми та фактори розвитку ринку бетону.

Abstract

Concrete today is a significant component of the building materials market, and, accordingly, all changes taking place on it directly affect the construction industry as a whole in direct proportion. About what trends prevail in the segment we are considering at the moment and what to expect in the near future, later in the article.

Keywords:

Domestic concrete market, construction market dynamics, residential buildings, engineering structures, problems and factors of concrete market development.

Вступ

Варто розуміти, що попит на ринку бетону є вторинним, і він повторює основні тенденції будівництва. До основних факторів, що безпосередньо впливають на галузь останні кілька років, можемо віднести зміни, пов'язані з правовим аспектом діяльності компаній-забудовників. Нещодавно відбулася скасування старих будівельних норм і була проведена розробка нових, що враховують сучасні будматеріали та технології. З'явилися нові вимоги до девелоперів з погляду добробуту населених пунктів (стандарти інфраструктурних об'єктів, комунікацій, озеленення тощо).

Сильною стороною бетонного ринку є власна сировинна база, відсутність законодавчих бар'єрів для процвітання ринку, розвиток основних галузей, що споживають бетон, збільшуючи цим потреба у цій продукції, а використання інноваційних технологій у випуску матеріалів знижує витрати виробництва. Чималу роль стабілізації вітчизняного бетонного ринку має зростання доходів населення, купівельна спроможність та економічний стан країни, що безпосередньо впливає обсяг попиту на будматеріали.

Однак, не варто забувати і про фактори ризику для ринку, який ми розглядаємо. Насамперед це зростання цін на енергоресурси, а також висока залежність ринку від будівельного сектору, сезонність попиту, пік якого припадає на весняно-літній період, кризові явища в економіці України та, зокрема, будівельної галузі.

Основна частина

Якщо узагальнити всі фактори, можна виділити основні тенденції на ринку бетону. Серед найбільш вагомих – укрупнення бізнесу. Для більш стійкого та стабільного ведення бізнесу гравці створюють групи компаній, холдинги, вертикально-інтегровані структури, мережі, що включають як виробників цементу та бетону, так і підприємства інших галузей. Такий підхід дозволяє не лише посилити позиції у певному регіоні, а й збільшити географію постачання своєї продукції. Крім цього, для створення так званої «подушки безпеки» виробники паралельно з випуском свого основного нішевого продукту розвивають суміжні високорентабельні сегменти, наприклад, тротуарну плитку, декоративну бетонну цеглу та інше. Ріст продажу продукції після цих маніпуляцій можна побачити на рис. 1 [1-2].

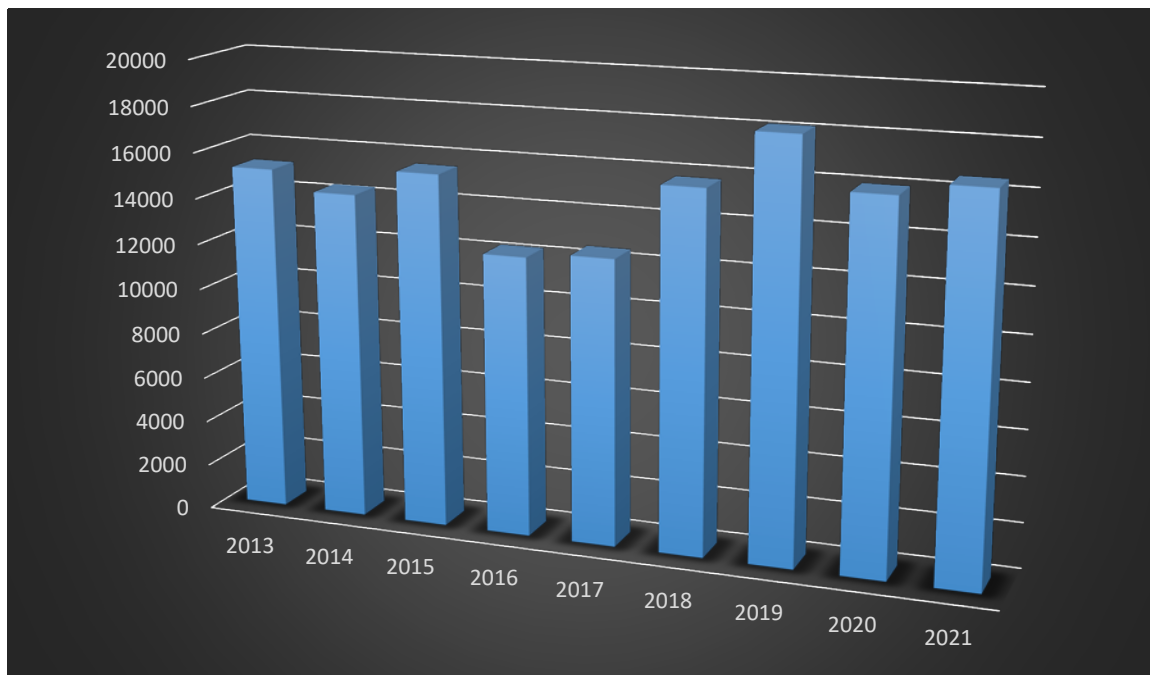

Рисунок 1 – Ємність вітчизняного ринку бетону, 2013-2021 рр., тис. тон

Одна з особливостей бетону – невелике логістичне плече. Це значно звужує радіус постачання і, як наслідок, збільшує локальну конкуренцію. Бетон не може транспортуватися на великі відстані, тому споживачі обирають завод, розташований ближче до місця будівництва. Отже розташування виробників на територіях з великими обсягами будівництва є фактором високого попиту на продукцію. Так, у Києві та інших містах-мільйонниках склалася конкурентна система, коли 3-4 великі оператори змагаються між собою, формуючи ринкову ціну на бетон.

Також спостерігається зміна структури споживання. Сьогодні основними замовниками є великі будівельні об'єкти, на які поставляється здебільшого високомарочний бетон; з боку приватного будівництва, що споживає бетон, наприклад, для влаштування фундаментів (переважно бетон марки 200), попит різко впав. Зазначається зниження попиту та на спеціальні види бетонів.

У свою чергу, постачальники цього матеріалу для покращення продажів підвищують рекламну активність, розширюють інструментарій просування продукції та послуг, розвивають дилерські мережі, сервісні пропозиції для забудовників.

Однією з тенденцій, що спостерігаються на ринку бетону, є зростання вимог до якості продукту та «іменитості» бренду серед замовників. Якщо говорити про критерії вибору постачальника бетону, то замовник все більше хоче працювати з перевіреними торговими марками, які постачають якісну продукцію. У загальній структурі витрат на будівництво будинку вартість бетону займає приблизно 5%, а основна функція цього матеріалу – стабілізація несучих конструкцій. З цього виходить, що за такого низького відсотка від загальних витрат на бетон покладено дуже вагомі вимоги. Досвідчений забудовник розуміє це співвідношення і намагається не заощаджувати на якості бетону. Проте підрядник завжди зацікавлений у низькій ціні, щоб збільшити власний заробіток. На думку експертів, однією з проблем є те, що, виходячи з вітчизняного законодавства, у разі руйнування споруди з підрядника (найчастіше юридична особа, яка не забезпечена активами) неможливо стягнути будь-що в судовому порядку за винятком виграних процесів. А втрати репутації для забудовника в цьому випадку величезні.

Окрім якості самого бетону замовник все частіше звертає увагу на зручність проведення фінансових операцій та рівень надійності підприємства. Експерти зазначають, що насамперед клієнта цікавлять співвідношення ціна/якість, а також можливість надання відстрочки платежів. Багато будівельних проєктів у середньому та великому сегменті відчувають брак фінансування, тому більша частина фінансового навантаження лягає на плечі постачальників будівельних матеріалів. Таким чином, переговори про постачання бетону в деяких випадках не доходять до питання ціни і закінчуються, якщо постачальник з яких-небудь причин не планує надати товарний кредит. Проте слід зазначити, що, маючи

достатні фінансові можливості, замовник обов'язково цікавиться досвідом роботи компанії-постачальника, і в цьому випадку бажає переконатися не тільки в технічному стані виробничих потужностей, але й отримати достовірну інформацію про постачальника від інших клієнтів.

Таким чином, для замовника надзвичайно важливими є критерії взаємовідносини якості та ціни товарного бетону, а також ім'я бренду та досвід компанії, з якою укладається угода. На рис. 2 показано динаміку будівельного ринку в Україні за період 2013-2021 рр [3-4].

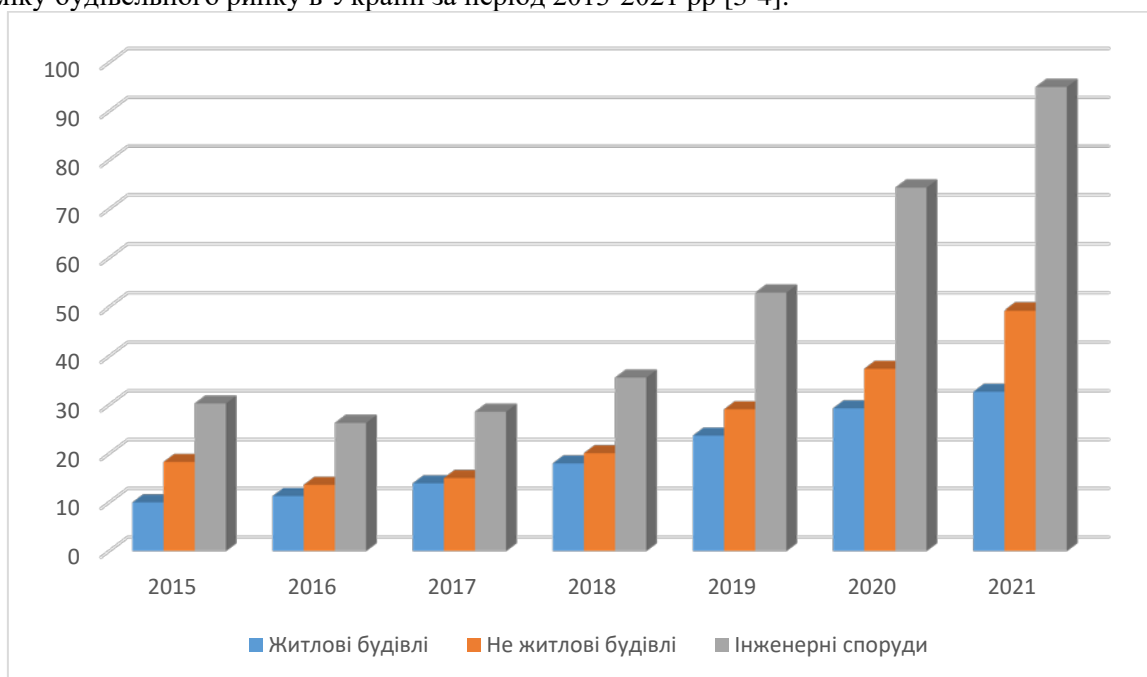

Рисунок 2 – Динаміка будівельного ринку в Україні, 2015-2021 рр., млрд. грн.

Експерти зазначають, що окрім впливу факторів, пов'язаних з економічними та політичними трансформаціями, сьогодні спостерігаються зміни у питаннях отримання дозвільних документів на будівництво, що, безперечно, позначається на обсягах житлової та нежитлової нерухомості. Це може призупинити початок будівництва нових об'єктів, особливо в сегменті житлового будівництва.

Щодо цінних коливань, тут спостерігається нерівний їх розподіл. Якщо у регіоні є сильна конкуренція, то, як правило, там найбільше відчувається демпінг. Наприклад, при порівнянні вартості товарного бетону у Львівському, Одеському та Київському регіонах найменша ціна буде у Київському. Оскільки на Київ і область припадає близько 46% від загальної частки бетону, що виробляється в Україні. Крім цього, тут великі обсяги будівництва, безперебійне постачання ключових складових (той самий щебінь), налагоджена логістика, що також впливає на кінцеву ціну продукту.

В інших регіонах часто один із факторів відсутній. Наприклад, у Львівській області є труднощі з постачанням щебню, на Одещині — з логістикою (особливо з постачанням залізницею), на Херсонщину — низькі темпи будівництва.

Варто пам'ятати про локальний характер вітчизняного ринку бетону. Кожен виробник займає нішу у своєму регіоні. Це зумовлено специфікою зберігання та транспортування товарного бетону.

Важливою проблемою вітчизняного ринку є наявність продукції, якість якої ніхто не гарантує. Це контрафакт, зроблений невідомо де, невідомо ким, незрозуміло з якої сировини. Ні сертифікатів якості, ні паспортів на таку продукцію зазвичай не надають. Коштує вона, звичайно ж, відчутно дешевше, ніж та, яку випускають виробники з ім'ям та репутацією. Ризикувати чи ні заради сумнівної економії – кожен забудовник вирішує сам. А щоб зробити вибір — треба як мінімум мати повну інформацію. Великі та серйозні виробники дорожать репутацією — тому вся інформація про їх продукцію, походження та якість сировини, з якої вона виготовлена, відкрита для покупця. Навіть у тому випадку, якщо відбулася якась накладка — привезли не той матеріал, не в тому обсязі та інше — вирішити проблему з легальним виробником буде легше, ніж з тим, хто ні за що не відповідає і не надає жодних документів, крім чека, виписаного від руки. Знайти правду в тому випадку, якщо бетон привезений з нелегального заводика, буде м'яко кажучи, важко. Так що відповідь на питання, де брати бетон, цілком очевидна: краще купувати його у виробника, що гарантує якість, навіть якщо це коштуватиме трохи

дорожче. Поставками неякісної продукції займаються підприємства, які не переймаються репутацією і не розраховують на тривале перебування на ринку.

Серед основних порушень — заміна марки бетону у бік зменшення, приховування рухливості, постачання з порушенням обсягу та інше. Визначити якість бетонної суміші на око практично неможливо. Крім того, щоб пред'явити претензію за постачання неякісного матеріалу, потрібно як мінімум мати документи, що підтверджують покупку: квитанцію про оплату, товарно-транспортну накладну та паспорт якості. Потім за власний кошт доведеться провести експертизу готових конструкцій будівлі. Не кожен забудовник зважиться на таку тривалу та дорогую процедуру.

Найбільше від дій шахраїв страждає дрібне будівництво — котеджні містечка, таунхауси, приватні забудови. По-перше, саме цей сегмент будівельного ринку через невеликі обсяги найбільш чутливий до вартості матеріалів. По-друге, рівень контролю з боку замовника будівництва тут найчастіше нижчий, ніж у великих компаніях. Це дозволяє підряднику, у свою чергу, теж заощадити та «заробити», вступивши в змову з несумлінним виробником чи постачальником [5].

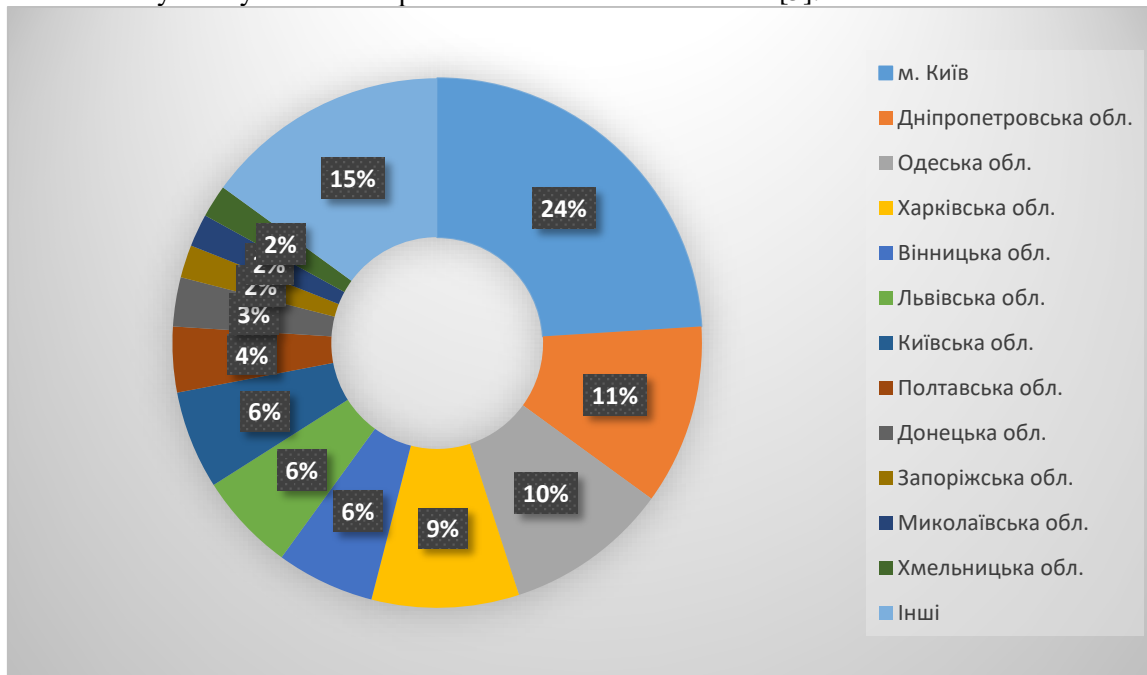

Рисунок 3 – Регіональне розподілення виконання будівельних робіт у 2021 р., млн грн, %.

Про те, як розвивається українська бетонна галузь сьогодні, я проаналізував висловлювання із ключовими гравцями даного ринку.

Вікторія Співак, директор Інноваційно-технологічного центру та керівник відділу експертного контролю якості ПСГ «Ковальська» висловила: — У Києві для більшості забудовників актуальним є висотне будівництво (на 24 поверхи та вище). Під таке будівництво потрібні спеціальні матеріали, тому ми, як виробник, бачимо, що попит серед клієнтів зараз мають високоміцні бетони класу В50-В60.

Раніше звична термінологія поділяла бетони на «рядові» — клас до В30 та «високоміцні» — В35 та вище. Останні два роки бетони класу В40-В50 можна сміливо називати рядовими, адже вони стали настільки популярними, що вже вважаються масовим продуктом для «Ковальської».

Частка «високоміцних» бетонів у загальній структурі продажів постійно зростає, хоча традиційно лідером залишається бетон марок В25 та В30.

Це пов'язано насамперед з тим, що саме такий бетон витримує навантаження, розраховані під час проектування будівель житлового та комерційного призначення в діапазоні від 2 до 24 поверхів. Цей клас бетону призначений для виготовлення буріон'екційних паль, монолітних фундаментних плит (ростверків), плит перекриття, колон. Близько 75% всього бетону, з якого щодня будується Київ, саме класу В25 та В30 [6].

Якщо ж говорити про типи продукції, то за обсягом споживання бетонні суміші для монолітно-каркасного будівництва в кілька разів перевершують готові залізобетонні вироби.

Проте слід зазначити, що напрямок конструктивного залізобетону стрімко розвивається. Зокрема, 60% усіх конструктивних залізобетонних виробів за індивідуальними проектами на території всієї України було виготовлено на підприємствах ПСГ «Ковальська» [6].

Індивідуальний конструктивний залізобетон має низку переваг. Насамперед використання збірних конструкцій значно скорочує терміни будівництва.

Вироби, виготовлені за умов заводу, цеху, мають бездоганну якість, геометрію, структуру поверхні. Трудовитрати на будівельному майданчику при цьому мінімальні - просто, як зібрати Lego.

Говорячи про попит, головного споживача бетону важко назвати. Все залежить від типу продукції. Загалом це, звичайно, компанії з житлового будівництва. Багато державних проектів соціального та інфраструктурного значення мають епізодичний характер, а житло будується завжди.

Так, зокрема, всі виробники бетону та сировини для його виготовлення (цементу, щебню) з нетерпінням чекають на масове будівництво бетонних доріг в Україні, але поки що це лише поодинокі ділянки.

Якщо ера бетонних доріг в Україні, яку нам прогнозує влада та наукова спільнота вже кілька років, все ж таки почнеться, то це внесе свої корективи у розподіл часток між споживачами бетону.

Говорячи про пропозицію, в асортименті продукції, що виготовляється підприємствами ПСГ «Ковальська», представлені майже всі типи, які можна зробити з бетону і застосувати на будівництві.

Серед основних – бетонні суміші, будівельні розчинні суміші, класичний збірний залізобетон, індивідуальні конструктивні залізобетонні вироби, вироби стінові дрібноштучні з керамзитобетону та важкого бетону, вироби стінові з газобетону, сухі будівельні суміші, водоемульсійні матеріали (фарби, декоративні штукатурки, піни, клеї).

І це лише названо загальні групи товарної продукції, без уточнення різноманіття номенклатури виробів усередині кожної їх. Рецептів бетонних сумішей у нашому арсеналі понад 3000.

Серед переваг продукції підприємств ПСГ «Ковальський» слід виділити такі [6]:

- Сучасні повністю автоматизовані технологічні лінії.
- Ретельний контроль якості на всіх етапах виробництва.
- Власна сировинна база наповнювачів та хімічних добавок.
- Стабільна якість матеріалів від перевірених провідних постачальників України та світу.
- Замкнутий цикл виробництва.
- Постійні інвестиції у нове обладнання, технології, розробки та інновації, навчання працівників.
- Культура виробництва, цінності та традиції сімейної компанії.

У 2021, порівняно з докризовими роками, галузь перебувала у більш-менш жвавому стані. Це підтверджують дані Держкомстату України, у яких видно 20% приросту. Результатом такої динаміки будівництва, очевидно, стало збільшення продажів бетону також приблизно на 25%[7].

Хочеться відзначити, що таке зростання продажів бетону дає можливість керівництву бізнесу:

1. створювати нові проекти, модернізувати вже існуючі бетонні комплекси,
2. купувати нове обладнання та застосовувати сучасні технології,
3. оновлювати автотранспорт, який є важливою складовою логістикою.

Зважаючи на те, що бетон — це продукт, який складно експортувати, його замовник — вітчизняний. Попит на марку бетону може змінюватись в залежності від проектів, що форсуються на ринку:

- 1) інфраструктурні будівельні та ремонтні роботи, що реалізуються в основному державою.
- 2) житлові комплекси, торговельно-розважальні центри, офісні будівлі, споруди громадського харчування та інші, що будуються переважно приватним бізнесом, нерідко з іноземними інвестиціями.
- 3) будівництво приватних будинків та споруд.

Висновок

Аналізуючи тенденції розвитку ринку, варто зауважити, що за останнє півріччя обсяги будівництва значно скоротились. Це пов'язано з коливанням курсу валюти, а саме, зміцненням гривні в кінці 2019 року. Інвестори, які тримали заощадження у валюті, очікували повернення курсу на позиції 2018. На зміну валютній нестабільності прийшла криза, спричинена пандемією COVID-19. Доки дані фактори не стабілізуються, ринок будівельних матеріалів України буде і надалі лихоманити.

Незважаючи на проблеми, які виникли в кінці 2019 та початку 2020 року, виробники товарних сумішей сподіваються на позитивну динаміку розвитку ринку. По-перше, маємо надію на закінчення

кризи та пандемії в країні. По-друге, в зв'язку з підвищенням курсу валюти очікується збільшення вкладів інвесторів в нерухомість.

Також очікується збільшення об'ємів будівництва за рахунок появи нових проектів не тільки в житлову, а й промислового, офісного та логістичного будівництві. І на кінець очікується активне підвищення будівництва за рахунок державної програми «Капітальне будівництво», а саме, будівництва бетонних доріг, мостів, лікарень, шкіл, тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шубенкіна В.О. Тенденції розвитку будівельного комплексу України. Економічні науки. 2016. Вип. 8 (35). С. 55-58.
2. 8 листопада: прес-конференція “Будівництво у Doing Business-2018: рекордне зростання, і що робити, щоб не впасти”. URL : <http://brdo.com.ua/top/8-lystopada-pres-konferentsiya-budivnytstvo-ubusiness-2018-rekordne-zrostannya-shho-robytyshhob-ne-vpasty/>
3. Кавун В.А. Аналіз сучасного стану та тенденції розвитку будівельної галузі України. URL : <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/12/99.pdf>
4. Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Зростання обсягу виконаних будівельних робіт в Україні в 2017 р. склало 20,9%. URL : <https://news.finance.ua/ua/news/-/419075/zrostannyaobsyagu-vykonanyh-budivelnyh-robit-v-ukrayini-v2017-r-sklalo-20-9>
6. За 2017 рік будівельна галузь зросла майже на 21%. URL : <http://pbe.ua/construction-industrygrown-b16>
7. Сучасні тенденції потенціалу для інвестицій в нерухомість: роздуми про зміни і переформатування. URL : <http://brdo.com.ua/top/suchasni-tendentsiyipotentsialu-dlya-investytsij-v-neruhomist-rozdumy-prozminy-pereformatuvannya/>
8. Проблеми будівельної галузі треба вирішувати на місцях. URL : <https://dabi.gov.ua/problemybudivelnoyi-galuzi-treba-vyrishuvaty-na-mistsyahgolova-derzharhbudinspektsiyi-oleksij-kudryavtsev/>
9. Недієвість стандартів та реального ринкового нагляду за будівництвом гальмує розвиток галузі та є загрозою безпеці громадян. URL : <http://brdo.com.ua/news/nediyevist-standartiv-ta-realnogo-rynkovogonaglyadu-za-budivnytstvom-galmuye-rozvytok-galuzita-ye-zagrozoju-bezpetsi-gromadyan/>.

Манзюк Андрій Андрійович— студент, Факультет будівництва, теплоенергетики та газопостачання, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця

Науковий керівник: Дудар Ігор Никифорович – д.т.н., професор, завідувач кафедри будівництва міського господарства та архітектури Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця.

Manziuk Andriy — student, Faculty for Civil Engineering, Thermal Power Engineering and Gas Supply, Vinnytsya national technical university, Vinnytsya city

Supervisor: **Igor Dudar** – d.t.n, professor, head by department of town-planning and architecture of the Vinnytsya national technical university.